

NA ÚVOD

Milí čtenáři,

dostáváte do rukou obnovené a rozšířené vydání brožurky o osobnosti sestry Elišky Pretschnerové OSF, kterou před lety sestavila naše sestra Blažena Fabíková. Jelikož mnoho lidí říkalo, že je tato knížečka velmi zdařilá a pěkně napsaná, rozhodli jsme se znovu ji vytisknout a dát k dispozici.

Má velmi trefný název „Eliška známá i neznámá“ a je sestavena ze světectví spolusester, kněží a přátel. Inu, světec je opravdu známý i neznámý, vnímáme to, co je vidět na povrchu, ale mnohem větší poklad je skrytý uvnitř. Cílem mé práce, jako postulátorky, je ukázat co nejvíce z pokladu života Služebnice Boží sestry Elišky Pretschnerové, aby nás všechny její příklad táhl k osobní svatosti a plnému životu.

V nedávno napsané apoštolské exhortaci „*O povolání ke svatosti v současném světě*“ píše papež František, že „*svatost je nejkrásnější tvář církvě a každého k ní Pán vede jeho vlastní cestou. Mezi různými formami chci zdůraznit také ‚ženský talent‘ projevující se v ženských stylech*

svatosti, jež jsou nezbytné pro odlesk Boží svatosti v tomto světě.“ Sestra Eliška tento „ženský talent“ skutečně měla a obdarovala jím mnohé.

Přeji vám všem krásnou četbu a vyprošuji vám Boží požehnání.

*SM Zdislava Nosková OSF
postulátorka procesu sestry Elišky*

KAPITOLA PRVNÍ

ŽIVOTOPISNÁ DATA A ZÁKLADNÍ MOTIVACE ŽIVOTA

SM Eliška píše ve Vzpomínkách o svém dětství jen stručně:

„Narodila jsem se 26. září 1911 v Nových Zámčích, okres Nymburk. Můj otec byl hraběcí lesník. Bydleli jsme na samotě v lese, kde byla bažantnice a kde se pěstovala různá zvíř. Šlechtici z okolních zámků tam pořádali hony.

Maminka se starala o nás pět dětí. Chodila jsem do obecné školy ve Svídnici se sestrou Liduškou, cesta trvala půl hodiny. Po ukončení obecné školy jsem začala chodit do měšťanské školy v Rožďalovicích, a to tři roky, potom ještě rok do pokračovacího kurzu v Městci Králové.

Tatínek si přál, abychom všichni vystudovali nějakou školu. Byli jsme tři děvčata a dva chlapci. Nejstarší sestra Marie vystudovala obchodní školu, bratr Jan reálku a železničářský kurz. Já jsem po dokončení kurzu při měšťanské škole začala studovat Učitelství v Chrudimi, kde

vyučovaly naše sestry a několik civilních profesorů. Za mnou podle věku byla sestra Ludmila, která byla učitelkou, a nejmladší, bratr Josef, vystudoval gymnázium.“

Podle vzpomínek sestry Elišky bylo její dětství velmi šťastné, prožila ho v harmonické rodině. Také ticho lesů, volná příroda a prostředí v hájovně, to všechno vytvářelo základní prvky charakteru Aničky, jak jí v rodině říkali. O studiu na Učitelském ústavu v Chrudimi se zmiňuje ve svých vzpomínkách, že se velmi bránila jít do školy, kde učily řeholní sestry, „protože by se tam musela pořád modlit“. Původně měla jít na Učitelský ústav do Jičína, ale tatínek rozhodl, že půjde do Chrudimi, protože tam jsou sestry. Při náhodných návštěvách v pozdějších letech prozradil na ni bratr Josef, že měla v úmyslu se po studiích vdát, chtěla si vzít kominíka.

Již po prvním roce studia v Chrudimi zatoužila Anička po vstupu do kláštera, přitahoval ji život řeholních sester. Bylo to také vlivem četby knihy „Dějiny duše sv. Terezie Ježíškovy“, kterou jí nabídla k přečtení spolužačka a kamarádka a také pozdější sestra naší Kongregace Anna Nechvílová. Knihu vydala Kongregace v rámci svého knižního apoštolátu.

Když Anička přednesla doma přání vstoupit do kláštera, nenarazila na velký odpor. Otec trval pouze na tom, že musí nejdříve ukončit školu. Studovala tedy dál, stále s výborným prospěchem. Krásně zpívala, měla hluboký, měkký hlas, který se dobře hodil do pěveckého sboru.

Anička plně respektovala přání otce, aby do maturity o vstupu do kláštera nemluvila. Ve svých vzpomínkách se přiznává, že během studií ochabla její víra a nadšení pro řeholní život. Velkou zásluhu na konečném rozhodnutí měla opět přítelkyně Anna Nechvílová, a především sestry, které si velmi oblíbila. Ihned po maturitě nastoupila tedy do kandidatury Kongregace školských sester sv. Františka v Praze-Břevnově. Celý rok se věnovala s ostatními čekatelkami prohlubování náboženského vzdělání a života víry. Při obláčce 12. 8. 1931 dostala jméno Eliška a žila rok noviciátu s příkladnou horlivostí a věrností. První sliby skládala 13. srpna 1932.

Studovala dále rok na Reálném gymnáziu Kongregace v Praze na Vinohradech, aby mohla být přijata na Karlovu univerzitu, kde se k přijetí vyžadovala maturita na gymnáziu. Přihlásila se ke studiu matematiky a fyziky, i když studium těchto předmětů bylo pro ni velmi náročné. Viděla však,

že gymnázium potřebuje učitele těchto předmětů, proto si je bez váhání zvolila. Před ukončením studia, kdy ji čekala už jen jedna závěrečná zkouška, byly vysoké školy z nařízení Velkoněmecké říše uzavřeny. Sestra Eliška vyučovala pak své předměty až do likvidace všech ostatních škol a zabrání budov pro potřeby německé mládeže. Sestry se musely vystěhovat a sestra Eliška byla povolána do mateřince v Praze-Břevnově, kde byla v roce 1942 ustanovena místní představenou. Dosavadní představená SM Domitilla byla po úmrtí generální představené matky Xaverie zvolena na její místo.

Sestra Eliška zůstala v mateřinci až do konce války. Pracovala v domě, po obsazení budovy mateřince internátem německých studentek se stěhovala s členkami generální správy i s dalšími sestrami do velmi stísněných podmínek v Ale-mance, malém penzionátu v zahradě mateřince. Nevešly se tam, proto prosily u sester boromejek i jinde u kněží o pomoc a přístřeší. Sestra Eliška vyučovala v této době náboženství v okrajových částech Prahy, jako byly Šárka, Lysolaje a další.

V roce 1945 skončila válka. Kongregaci byly vráceny školy, také vysoké školy byly otevřeny a sestra Eliška mohla ukončit studia. Zpočátku

dojížděla do gymnázia z mateřince, kde se starala o početnou skupinu novicek. Když byl noviciát v roce 1948 vzhledem k nejisté politické situaci přemístěn do Chrudimi, odešla sestra Eliška na Vinohrady, aby vystřídala ve funkci představené nemocnou SM Benediktu Dragounovou. Zůstala zde jen do konce roku 1949, kdy v rámci nového politického a společenského systému byly všechny školy Kongregace převzaty státem.

Nové podmínky a nové situace pomáhaly růstu osobností. Ne ovšem vždy a u každého. Zde je namísto vzpomínka sestry Václavy, která byla svědkem pro ni otřesné situace: Sestra Eliška se vracela ze spořitelny, kde právě odevzdala splátku dluhu-půjčky na stavbu nové budovy gymnázia. U vchodu ji očekávali tři představitelé nové státní moci a strohým způsobem ji žádali, aby jim odevzdala všechny klíče od budovy, protože Kongregace již není vlastníkem. Sestra Eliška odevzdala klidně požadované klíče, a protože komise žádala, aby podepsala, že dům odevzdává dobrovolně a sestra Eliška s tím nesouhlasila, napsala k svému podpisu: „ustupuji násilí“. Spolu se sestrami, které byly právě přítomny, odešla do kaple, kde všechny zpívaly děkovný chvalozpěv „Te, Deum, laudamus“. V očích sester se objevily slzy,

ale sestra Eliška byla pokojná, a jak později prohlásila, cítila se v té chvíli jako opravdová františkánka.

Začalo nové období života církve, jejích členů, hierarchie, řádů, kongregací. Mnoho velkých osobností, známých i neznámých, osvědčilo svou věrnost Bohu a církvi. I sestra Eliška bude svědkem.

Sestry se opět stěhují, každá podle svého poslání. Sestra Eliška byla znovu zavolána do mateřince, aby zde převzala službu představené. Bylo to jen do podzimu roku 1950, kdy byla všechna ženská řeholní společenství svezena do soustředovacích táborů a byl nad nimi ustanoven tvrdý dohled. Sestry naší provincie ze školských a výchovných zařízení byly svezeny do soustředovacího střediska v Krnově. Zde jako představená komunita z mateřince vytvářela sestra Eliška pro všechny sestry opravdový domov až do prosince 1951, kdy byla poslána po obtížném vyjednávání s příslušnými úřady ještě s 11 sestrami do nemocnice v Podbořanech u Žatce. Tam měly naše sestry nahradit sestry německé národnosti, které se stěhovaly do Německa. Po třech letech radostné a obětavé služby musely sestry k zármutku lékařů, ošetřujícího personálu i pacientů odejít, v rámci

projektu likvidace vlivu církve, do služeb v sociálních ústavech a do domovů důchodců.

Sestra Eliška je poslána do Budeniček, k mentálně postiženým děvčatům. Tuto práci neznala, byla to hlavně pracovní rehabilitace a výchova 105 děvčat s různým stupněm mentálního postižení. Brzy si však tuto práci zamilovala, s radostí chodila s děvčaty na nařízené brigády do chmelnic a na družstevní pole, k pracím ve velké ústavní zahradě a rozsáhlém parku.

Všichni si ji zamilovali, a proto nastal velký smutek, když ji po osmi měsících provinciální představená z příkazu generální představené v Římě zavolala do Slatiňan. Zde měla podle generální správy převzít službu provinciální představené. Bála se, vnitřně zápasila, jak o tom svědčí zápisky v jejím deníku, ale sklonila se pokorně před vůlí Boží. V komunitě ve Slatiňanech bylo v té době 63 sester. SM Eliška byla i místní představenou. Služebnice všech, až do krajního vyčerpání, v neustálém ohrožení a sledování ze strany úřadů, žila svůj Bohu zasvěcený život v pokoře, v radostném rozdávání lásky a pochopení.

Sestra Eliška zůstala ve Slatiňanech až do konce roku 1969. Bohatě naplněný obsah těchto let, kdy ve Slatiňanech bylo středisko činnosti

Sekretariátu řeholních společností a sestra Eliška jednou z jeho hybných sil, poznáme alespoň trochu ze vzpomínek sester. Začátkem ledna 1970, po zvolení nové provinciální představené, je poslána do Cetechovic u Kroměříže dokončit opravy a úpravy dalšího domova pro starší a nemocné sestry. Zde se, podobně jako předtím v Hoješíně, zařadila do skupiny pro nejtěžší práce, zařizovala vše při úpravě domu a současně se starala o skupinu 12 novicek.

Koncem roku 1970 je do Říma svolána generální kapitula, na které se měla zvolit nová generální správa Kongregace a zároveň uvést v život všechna doporučení daná koncilem v dekretu *Perfectae caritatis* pro obnovu řeholního života. Sestra Eliška jako zvolená delegátka jede s úzkostí. Při mimořádné generální kapitule, konané v létě předchozího roku, poznaly delegátky kapituly mimořádné kvality této sestry. Ano, nemohlo to být jinak, SM Eliška Pretschnerová z České provincie byla zvolena generální představenou. Všechny úzkosti těchto chvil svěřila v několika řádcích svému deníku. Ona, sestra z komunistické země, bez znalosti jazyků, pod neustálým podezíravým dohledem své země, má stát v čele Kongregace. A přece přijímá tuto službu, bude sloužit.

Byla to představená podle ducha koncilu: prostá služebnice, bez výsad, vpravdě živá oběť. Státní úřady v tehdejší ČSSR bedlivě sledovaly její činnost, prověřovaly také rozsáhlou činnost nyní již zakázaného Sekretariátu řeholních společností.

Když přijela do vlasti ohledně prodloužení svého pobytu v Itálii a také v rámci povinné vizitace provincií v Československu, byla řadu hodin vyslýchána a nakonec zadržena na území Československa na plných 14 měsíců. Marné byly prosebné dopisy, jak se o nich zmiňuje ve svých vzpomínkách. Následovaly celé dny pokorného čekání na přijetí u ministra a dalších vlivných osobností. Chtěli, aby jen řekla některá jména, a mohla odjet. Neřekla, byla připravena jít do vězení, k soudu, také o smrti se zmiňuje ve svých zápiscích. Konečně po celých čtrnácti měsících dostává telefonický vzkaz, aby se urychleně připravila k odletu. Odletěla letadlem, které přivezlo státního vatikánského sekretáře Mons. Casaroliho. Mimo jiné měl s vládou Československa jednat ve věci SM Elišky.

Po návratu do Říma opět pokračuje v přerušované službě až do další řádné generální kapituly v roce 1977, při které byla opětovně zvolena generální představenou. Podle vlastních vzpomínek

plnila své povinnosti až do června 1983, kdy skončilo druhé šestileté období její služby.

V září téhož roku se vrací sestra Eliška do vlasti, žije v domově pro starší a nemocné sestry v Hoješíně. Zde pracuje podle svých sil. Ošetřuje nemocné spolusestry, pomáhá na zahradě, překládá cizojazyčné články pro kněze i sestry, formuje mladé sestry juniorky. Umírá 4. května 1993. Je pohřbena na hřbitově ve Slatiňanech.

Tento stručný záznam života a činnosti sestry Elišky Pretschnerové neříká mnoho o této výjimečné ženě. Podíváme se nyní, jak se jevila její tvář, jak rostla její osobnost v očích a vzpomínkách sester, které s ní žily a znaly ji. Svědectvím jsou i vzpomínky těch, kdo sestru Elišku znali, vzpomínky kněží, s kterými spolupracovala, civilních osob jí blízkých i těch, kdo ji poznali při náhodných setkáních.